

ABSTRAKT

Cílem této magisterské diplomové práce je probádání tvůrčí činnosti, analýza inscenací a vytvoření profilu jednoho z neoriginálnějších českých pantomimických souborů, Pantomimy Alfreda Jarryho (PAJ). Skupina byla založena roku 1966 v Praze dvěma mladými mimy Borisem Hybnerem a Ctiborem Turbou a fungovala až do politického zrušení v roce 1972. Do historie se zapsala zejména mezinárodně úspěšnou inscenací *Harakiri* (1968). Diplomová práce sestává ze čtyř hlavních částí, které jsou dále rozděleny do několika podkapitol. První část uvádí čtenáře do historických kontextů němého umění: představuje koncepci tzv. moderní pantomimy Marcela Marceaua, impulsy ke znovuvzkříšení české pantomimy v jejím poválečném vývoji a zejména prostředí pražského Divadla Na zábradlí, které se stalo kruciólním při konstituování druhé generace české pantomimy, reprezentované skupinou PAJ. Mimové PAJ se vymezili proti tzv. imaginární pantomimě Ladislava Fialky a jeho skupiny Pantomima Na zábradlí a naopak se přiklonili k poetice absurdního divadla, kterou ve stejném divadle rozvíjel režisér a současně šéf činohry Jan Grossman. Jelikož česká teatrologie dodnes dluží Divadlu Na zábradlí monografii, definujeme alespoň dílčím způsobem polaritu i vzájemné souvislosti mezi Fialkovou a Grossmanovou scénickou poetikou a jejich vlivy na začínající mimy PAJ.

Ve druhé části práce se zaměřujeme na umělecké kořeny zakládajících osobností PAJ a na zahraniční inspirační zdroje, které zformovaly jejich styl. Na rozdíl od Fialky, který vycházel z francouzské tradice pantomimy, souzněli mimové PAJ s poetikou americké němé grotesky – avšak Francii nezavrhli a vycházeli z mnoha zdejších impulsů divadelních a výtvarných. Soustředíme se tedy na souvislosti s tvorbou Alfreda Jarryho, Antonina Artauda, Samuela Becketta, Bustera Keatona, na surrealismus, beat generation a jazz. Věnujeme se také napojení mimů PAJ na českou surrealistickou skupinu.

Třetí část je věnována historii PAJ od jejích amatérských počátků až k přelomovým inscenacím, které dosáhly mezinárodního uznání nejen na dvou ročnících prestižního pražského Mezinárodního festivalu pantomimy, ale také během zájezdů do zahraničí. Mapujeme vývojové proměny jejich specifického pantomimického stylu.

V závěrečné části práce se zabýváme podobou konkrétních inscenací za použití metody rekonstrukce inscenace. První pořad PAJ nesl název *Nezabiješ úplně bližního svého*

(1966) a tvořil základ pozdější inscenace *Harakiri* (1968), která se krátce po Srpnu 68 stala inscenací kultovní. Následovaly inscenace *Idioti* (1970), *Udělej mu to zprava aneb Turba tacet* (1970) a *P.A.R. 3441* (1971, 1977). Mladí mimové přivedli na česká jeviště nový pantomimický typ klauna-tuláka, témata existencialismu a poetiku absurdního divadla, umění němé filmové grotesky a směs krutého černého humoru v kombinaci s bezmeznou hravostí. Analýza se soustřeďuje především na vymezení specifických znaků jejich zcela nového pantomimického výrazu, který se vyznačoval přesahy mezi divadlem a filmem, nevšední prací s rekvizitami, využitím zvuku jako neviditelného partnera a poetikou smíchu a mrazení. Otvíráme také dosud neřešenou otázku podílu scénografa Libora Fáry na inscenacích PAJ.

Mimové Pantomimy Alfreda Jarryho dokázali s neobyčejnou přesností a palčivou naléhavostí zachytit a vyjádřit ducha doby a pojmenovat pocity posrpnové české společnosti. Kontinuita jejich tvorby byla sice politickým rozhodnutím v období počínající tzv. normalizace násilně přetržena; jejich tvorba měla nicméně zásadní vliv na vývoj pantomimy a nonverbálního divadla v českém i mezinárodním kontextu.

Klíčová slova: pantomima, druhá generace české pantomimy, nonverbální divadlo, absurdní divadlo, němá filmová groteska, slapstick, klaun, česká surrealistická skupina, Pantomima Alfreda Jarryho, Harakiri, Alfred Jarry, Antonin Artaud, Boris Hybner, Ctibor Turba, Richard Rýda, Josef Platz, Boleslav Polívka, Jan V. Kratochvíl, Libor Fára, Jiří Sopko, Andrej Krob, Prokop Voskovec ml., Jiřina Třebická, Ladislav Fialka, Jan Grossman, Divadlo Na zábradlí, Reduta